

Nr 199.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående överflyttande av medel från jämtländska renbetesfjällens skogsfond till Västerbottens och Norrbottens lappfonder; given Stockholms slott den 7 mars 1919.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att ett belopp av 650,000 kronor må, räknat från den 1 januari 1919, uttagas från jämtländska renbetesfjällens skogsfond samt därav från samma tid läggas till Västerbottens lappfond 260,000 kronor och till Norrbottens lappfond 390,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 mars 1919.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Petersson anförde efter gemensam beredning med cheferna för utrikes- och civildepartementen:

*Renbetes-
delegerade.*

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 december 1918 hava de delegerade för avgivande av förslag till bestämmelser rörande flyttlapparnas rätt till renbete m. m. gjort framställning om uttagande från jämtländska renbetesfjällens skogsfond av 650,000 kronor för att läggas till Västerbottens och Norrbottens läns lappfonder.

Omförmälda skrivelse är i huvudsak av följande lydelse:

»Genom nådigt brev den 13 juni 1913 hava undertecknade förordnats att efter förhandling med utsedda norska delegerade avgiva förslag till bestämmelser rörande flyttlapparnas rätt till renbete m. m. Nämnda förhandlingar stå nu inför sin avslutning. Skulle de leda till en överenskommelse enligt de grunder, som

under deras gång ifrågasatts, torde vidtagande av åtskilliga åtgärder för den nya ordningens genomförande bliva av nöden. Kostnaderna för dessa åtgärder, av vilka en del synas bliva av mera bestående natur, komma att ställa sig ganska avsevärda.

Såvitt angår lapparna i Jämtlands län torde nödiga medel för ändamålet vara att tillgå i den fond, som under benämningen jämtländska renbetesfjällens skogsfond bildats för renskötseins understödjande därstädes. Även efter bestridande av de utgifter, som härvidlag kunna ifrågakomma, torde denna fond i förening med en annan för liknande ändamål inrättad, benämnd jämtländska lappväsendets fond, vara mer än tillräcklig för tillgodoseende av den jämtländska renskötseins skäligen behov av understöd.

För befrämjande av renskötseins inom Västerbottens och Norrbottens län hava likaledes upprättats särskilda fonder, Västerbottens lappfond och Norrbottens lappfond, med vilkas ändamål torde väl överensstämma, att de tagas i bruk för åvägbringande av åtgärder, som äga sammanhang med en eventuell uppgörelse med Norge. Med hänsyn till de kostnader, dessa åtgärder kunna väntas medföra, torde dock sistnämnda två fonder näppeligen förslå, om de fortfarande skola kunna på verksamt sätt tjäna de ändamål, för vilka de upprättats.

I betraktande härav hava undertecknade delegerade ansett sig böra ifrågasätta, att en del av det kapital, som ingår i jämtländska renbetesfjällens skogsfond, må avskiljas från fonden för att användas till fromma för renskötseins i Västerbottens och Norrbottens län.

Till närmare belysning av frågan må framhållas följande.

Syftet med jämtländska renbetesfjällens skogsfond var från början att utvidga jämtlandslapparnas renbetesområden. I anledning av proposition den 13 maj 1887 medgav riksdagen samma år, att den behållna avkastningen av viss av domänstyrelsen föreslagen skogsavverkning på de jämtländska renbetesfjällerna finge användas till nämnda ändamål. Genom nådigt beslut den 13 juli 1887 anbefalldes sedermera domänstyrelsen att utan sammanblandning med övriga skogsförsäljningsmedel till statskontoret inleverera behållna försäljningsmedlen för försälda skogseffekter från renbetesfjällerna, varjämte statskontoret ålades, att sedan statsverket blivit gottgjort för meddelade förskott för inköp av mark, förvalta överskottet såsom en särskild fond under benämning jämtländska renbetesfjällens skogsfond, om vars användande för de av riksdagen medgivna ändamål Kungl. Maj:t framdeles ville förordna.

Av skogsavverkningen från renbetesfjällerna och därtill lagda fastigheter hava guldits, förutom högst avsevärda belopp för inköp av fastigheter, jämväl, efter Kungl. Maj:ts beprövande i varje särskilt fall, åtskilliga andra utgifter, som tarvats för fastigheternas förvaltning eller stått i samband därmed. Det oaktat hava fondens tillgångar varit i stigande. — — —

I en gemensam skrivelse den 12 februari 1914 hemställde Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens och Norrbottens län om utbrytande från jämtländska renbetesfjällens skogsfond av vissa belopp till förmån för renskötseins i Västerbottens och Norrbottens län samt bildande av s. k. lappfonder för dessa län. — — —

Efter närmare redogörelse för frågan om nomadernas ställning i Västerbottens och Norrbottens län särskilt med avseende å förhållandet till den alltmer tilltagande bosättningen hemställde Kungl. Maj:ts befallningshavande, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att medgiva, att ur jämtländska renbetesfjällens skogsfond ett belopp av 500,000 kronor finge uttagas för att efter närmare angivna grunder an-

vändas till bildande av två fonder, den ena å 300,000 kronor, benämnd Västerbottens lappfond, och den andra å 200,000 kronor, benämnd Norrbottens lappfond.

Denna framställning framfördes sedermera i proposition till riksdagen ¹⁾, varvid tillika framlades förslag om sådan ytterligare utökning av de ifrågasatta fonderna, att till desamma skulle läggas återstoden av ett anslag, som på sin tid beviljats för beredande av understöd åt lapparna i Jukkasjärvi socken, varigenom fonderna skulle komma att uppgå, Västerbottens lappfond till 440,000 kronor och Norrbottens lappfond till 293,647 kronor 42 öre. Fondernas bildande skulle anses hava ägt rum den 1 januari 1914, och skulle de av statskontoret förvaltas och jämlikt föreskrifterna i kungl. brevet den 31 augusti 1877 förräntas i enlighet med vad som gäller för statskontorets fondförvaltning i allmänhet samt efter Kungl. Maj:ts föreskrifter eller prövning i särskilda fall användas, Västerbottens lappfond till främjande av renskötseln i Västerbottens län och Norrbottens lappfond till förmån för enahanda näring i Norrbottens län, med rätt för Kungl. Maj:t att, därest det framdeles skulle visa sig behöfligt eller lämpligt, överflytta en del av den ena fondens kapitalbelopp till den andra.

Denna framställning blev av riksdagen bifallen.

Under de gångna åren har en avsevärd del av fondernas inkomster tagits i anspråk. Genom behållen avkastning och särskilt tillförda medel hava de emellertid något ökat, såsom framgår av följande tabell:

Fondens namn	År	Inkomster		Utgifter		Behållning vid årets slut	
Västerbottens lappfond ..	1914	12,393	97	12,000	—	440,393	97
	1915	18,119	98	9,050	—	449,463	95
	1916	31,883	78	8,888	63	472,459	10
	1917	19,784	44	12,185	41	480,058	13
Norrbottens lappfond ...	1914	8,321	82	—	—	301,969	24
	1915	12,507	74	—	—	314,476	98
	1916	36,402	63	9,191	02	341,688	59
	1917	14,481	98	8,750	—	347,420	57

Jämtländska renbetesfjällens skogsfond, som vid 1913 års slut uppgick till 1,093,200 kronor 14 öre, har efter utbrytningen av medel till Västerbottens och Norrbottens lappfonder haft följande ställning:

År	Inkomster		Utgifter		Behållning vid årets slut	
1914	40,709	32	88,147	60	545,761	86
1915	254,473	61	85,191	67	715,043	80
1916	303,999	99	82,768	56	936,275	23
1917	491,407	69	63,556	42	1,364,126	50

¹⁾ Nr 62 vid 1914 års senare riksdag.

Under år 1918 torde fondens inkomster kunna beräknas till omkring 135,000 kronor och utgifterna till omkring 62,000 kronor.

Jämtländska lappväsendets fond uppgick vid utgången av år 1917 till 234,524 kronor 52 öre.

Såsom ovan antytts torde i händelse av en överenskommelse med Norge i renbetesfrågan avsevärda belopp komma att erfordras till åtgärder för underlättande av den nya ordning, som därav skulle bli en följd. De åtgärder, som härvid närmast skulle komma i fråga, äro uppförande av ett stort antal gårderna till förhindrande av skadegörelse genom renar och underlättande av dessas bevakning. Härförutom komma att tarvas medel för byggande av broar till flyttningarnas underlättande, uppröjande av flyttningvägar och genomförande av viss omorganisation lappbyarna emellan m. m. Dessa utgifter torde bli av den omfattning, att om Västerbottens lappfond och Norrbottens lappfond skulle tagas i anspråk för desamma, föga skulle bli övrigt för tillfredsställande av de högst nödvändiga behov, varom erinrades vid fondernas tillkomst. Skola de räcka härtill samt dessutom till utförande av de åtgärder, som genom den nya ordningen skulle påkallas, måste de högst avsevärt förstärkas.

Det belopp av omkring 1,400,000 kronor, vartill jämtländska renbetesfjällens skogsfond uppgår, torde åter ej i sin helhet vara behöfligt för de ändamål, vartill densamma kan komma att tagas i anspråk, så mycket hellre som fonden även framdeles har att påräkna betydande inkomster utöver utgifterna. Någon del av denna fond torde därför kunna användas till förstärkande av Västerbottens och Norrbottens lappfonder. Undertecknade delegerade hava ansett ett belopp av 650,000 kronor skäligen kunna i detta avseende ifrågakomma. Ett dylikt tillskott torde ingalunda överstiga vad som kan komma att erfordras för utgifter sammanhängande med den eventuella uppgörelsen med Norge, och beloppet skulle enligt undertecknades mening utan avsevärd olägenhet för renskötseln i Jämtlands län kunna avskiljas från jämtländska renbetesfjällens skogsfond. Enär de åtgärder, som påkallas för Norrbottenslapparna, torde komma att bli av något större omfattning än de, som erfordras för Västerbottenslapparna, synes av nämnda summa tre femtedelar böra tillföras Norrbottens lappfond och två femtedelar Västerbottens lappfond. Härvid förutsättes, att Kungl. Maj:t likasom hittills skall äga rätt att, därest det skulle visa sig behöfligt eller lämpligt, överflytta en del av den ena fondens kapitalbelopp till den andra.

På grund av vad sålunda anförts få undertecknade delegerade hemställa, att ur jämtländska renbetesfjällens skogsfond ett belopp av 650,000 kronor måtte räknat från den 1 januari 1919, uttagas, och att därav må, likaledes från den 1 januari 1919, tilläggas Västerbottens lappfond 260,000 kronor och Norrbottens lappfond 390,000 kronor.»

Över denna framställning hava utlåtanden avgivits av länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län efter hörande av vederbörande lappfogdar samt av statskontoret.

Utlåtanden.

Länsstyrelsen i Jämtlands län anför bland annat:

»Sedan några år tillbaka har fonden i fråga funnit jämförelsevis ringa användning för sitt egentliga ändamål, inköp av mark för utvidgning av renbeteslanden.

Detta beror — — — därpå, att man velat tillse, att köpeskillingarna för de till inköp ifrågasatta fastigheterna icke måtte uppdrivas över dessas skäliga värde, en strävan som från domänstyrelsens sida till och med drivits så långt, att inköp, som av länsstyrelsen ansetts jämförelsevis förmånliga och därför hos Eders Kungl. Maj:t föreslagits, blivit av domänstyrelsen avstyrkta och i enlighet med detta avstyrkande icke heller av Eders Kungl. Maj:t bifallits. Åtskilliga av dessa fastigheter hava sedermera för vida högre köpeskillingar blivit försålda till privatpersoner och torde numera icke stå att förvärva för kronans räkning utan väsentligt förhöjd kostnad. Otvivelaktigt skulle det både för kronan och även ur allmän nationalekonomisk synpunkt varit vida förmånligare, om ett mindre restriktivt tillvägagångssätt härvid blivit följt.

Under tiden efter världskrigets utbrott har i nämnda hänseende ytterligare tillkommit, att prisen å skogsegendomar blivit så över hövan uppdrivna, att någon utsikt att för skäligt pris kunna förvärva sådana för det allmännas räkning icke förefunnits. Något sådant inköp för utvidgning av renbeteslanden har därför icke heller under sagda tid kunnat av länsstyrelsen föreslås. Sannolikt är, att detta förhållande icke heller under den närmaste framtiden kommer att i avsevärd mån förändras.

Nu angivna förhållanden i förening med de under de gångna krisåren gynnsamma trävarukonjunkturerna hava gjort, att fondens kapitalbehållning, såsom även i den förevarande framställningen uppvisas, betydligt förökats. — — — Det är ock att antaga att, om såsom sannolikt synes förhållandena på trävarumarknaden fortfarande under någon tid förbliva gynnsamma, fonden kan komma att rätt väsentligt ytterligare stiga.

Uppenbart är emellertid, att det ändamål, varför fonden bildats, kan komma att, såsom ock i lappfogdens yttrande framhålles, kräva dess anlitande i vida större utsträckning än tidigare ägt rum. Ett tillgodoseende av renbetet i större omfattning än hittills ägt rum kräves icke blott för lapparnas bruk utan påkallas även därav, att detta visat sig vara det bästa sättet att främja ett fullt tillgodogörande av de naturliga tillgångarna i dessa avlägsna, högt belägna trakter. Såsom av länsstyrelsen tidigare framhållits, saknar det icke heller sin betydelse, att kronan i dessa trakter sättes i tillfälle att såsom skogsägare ordna skötseln av skogarna i så stor utsträckning som möjligt efter betryggande principer. Att den inkomst, som direkt drages av dessa skogar, icke heller är att förakta, framgår ock nogsamman av de anförda siffrorna för fondens tillväxt.

Även om framdeles priset å skogbärande egendom inom ifrågavarande områden kan antagas komma att något nedgå, så att det kan bliva för kronan förmånligare än nu att söka förvärva sådana, är det dock enligt länsstyrelsens mening tydligt, att för inköp av fastigheter till renbeteslandens utvidgning — — — erfordras ett vida större belopp, än fonden för närvarande utgör. Härtill kommer, att länsstyrelsen avser, att ur fonden må kunna beredas medel till ordnande på ett mera tillfredsställande sätt av bostads- och förvärvsförhållandena för de lappar, som av en eller annan anledning måste upphöra med renskötseln och vilka nu av brist på förvärvsmöjligheter i stor omfattning falla den statliga lappfattigvården till last. I sådant syfte hava förarbeten vidtagits för ordnande av byggnads- och odlingsförhållandena vid lappnybygget Jensmessholmen i Offerdals socken; för detta ändamål torde, såsom lappfogden antyder, åtgå minst 100,000 kronor. Och

även annorstädes torde bliva nödigt att i liknande syfte vidtaga anordningar, som måste medföra rätt betydande kostnader; även härför hava förberedande undersökningar blivit igångsatta.

Då länsstyrelsen saknar kännedom om beskaffenheten av de överenskommelser, som må hava träffats rörande de jämtländska lapparnas renbetesförhållanden i gränsområdena till Norge, är länsstyrelsen icke i tillfälle att kunna bedöma, huruvida härav påkallas anordningar, som medföra utgifter, vilka böra bestridas med den ifrågavarande fonden. Skulle däri ingå sådana förbindelser i avseende å renbetet, som medföra nödvändighet att uppföra stängsel i gränslinjerna eller att i avsevärdare mån förflytta de tillåtna betesområdena längre bort från gränsen, är det uppenbart, att fondens belastning skulle stiga högre, än att den ens utan minskning skulle förmå att ensam bära densamma. Då delegerade framhålla, att fonden utan avsevärd olägenhet skulle kunna minskas med det av dem föreslagna beloppet, torde det emellertid få förutsättas, att ur denna synpunkt några avsevärdare krav icke tänkas komma att ställas på densamma.

Av det ovan anförda framgår, att länsstyrelsen anser fonden böra bibehållas vid en rätt avsevärd storlek för att kunna rätt gagna de syften, som med densamma avsetts och som fortfarande förtjäna att på ett tillfredsställande sätt tillgodoses. Emellertid läser det icke kunna komma i fråga att, vad angår det huvudsakligaste av dessa syften eller inköp av mark till utvidgning av renbeteslanden — i den mån sådana anses förmånliga kunna och böra äga rum — forcera desamma under den närmaste tiden, utan synes man för dem dels böra avvakta mera gynnande förhållanden dels i allt fall fördela dem på längre tider. Och även övriga här ovan angivna ändamål torde ej heller komma i fråga att böra tillgodoses annat än så småningom i mån av behov och yppade möjligheter. Vid sådant förhållande och då det torde med visshet kunna antagas, att fondens tillväxt under de närmaste åren bör komma att ske tämligen raskt, har Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande icke velat motsätta sig, att för det av delegerade uppgivna, med fondens syfte nära förbundna ändamålet ur densamma nu uttages ett avsevärt belopp. Om storleken av detta belopp kan Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, som saknar närmare kännedom om de kostnader, som skola därmed bestridas, icke avgiva något annat yttrande än att det icke bör bliva större, än för tillgodoseende av det därmed avsedda ändamålet *oundgängligen* kräves; och skulle Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i sådant avseende helst se, om det kunde begränsas till den av lappfogden angivna summan 500,000 kronor. Dock läser i avssende å summans bestämmande inom det av delegerade begärda beloppet, vars överskridande Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande under inga förhållanden kan anse tillrådligt, hänsyn böra tagas till, att det avsedda syftet verkligen ernås, så att något ytterligare anlåtande av fonden härför icke behöver ifrågakomma, utan den kan med säkerhet påräknas för framtiden få användas för sin egentliga uppgift.»

Länsstyrelsen i Västerbottens län har icke haft något att erinra mot framställningen.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har anført, att de åtgärder, som betingades av en blivande överenskommelse med Norge i renbetesfrågan, icke borde föranleda minskning av Norrbottens nuvarande lappfond,

vilken behöfve användas för de med densamma avsedda ändamålen. Erforderliga medel för ifrågavarande åtgärder borde således anskaffas på annat sätt. Vad renbetesdelegerade härutinnan föreslagit syntes särdeles välbetänkt. I saknad av kännedom om vilka kostnader de ifrågasatta åtgärderna kunde komma att draga, kunde länsstyrelsen emellertid icke yttra sig om tillräckligheten av de föreslagna beloppen.

Statskontoret har med hänsyn till vad länsstyrelsen i Jämtlands län anfört funnit sig icke böra göra någon erinran mot framställningen.

*Departements-
chefen.*

Till en början vill jag erinra, att spørsmålet om en överenskommelse mellan Sverige och Norge i renbetesfrågan numera hunnit därhän, att den 5 februari 1919 en konvention i ämnet undertecknats av befullmäktigade ombud för svenska och norska regeringarna. Denna konvention torde dock, innan den kan bliva föremål för ratifikation, böra underställas de båda ländernas representationer till godkännande; och lärer densamma under den närmaste framtiden komma att föreläggas riksdagen. I händelse av konventionens genomförande torde det, såsom renbetesdelegerade framhållit, bliva av nöden att från svensk sida vidtaga åtskilliga anordningar, vilka torde draga ganska betydliga kostnader. Det har nu ifrågasatts, att dessa kostnader skulle bestridas av de olika länens för lappväsendet avsedda fonder, men att, då fonderna i Västerbottens och Norrbottens län icke äro tillräckligt stora för att kunna, jämte övriga utgifter, vidkännas även nu ifrågavarande kostnader, dessa fonder skulle erhålla förstärkning från jämtländska renbetesfjällens skogsfond. Sistnämnda fond, som vid 1913 års slut uppgick till ett belopp av 1,093,200 kronor 14 öre, hade vid 1917 års slut uppnått en storlek av 1,364,126 kronor 50 öre, oaktat år 1914 utbrutits ur fonden ett belopp av 500,000 kronor för att tilläggas Västerbottens och Norrbottens läns lappfonder. Enligt vad länsstyrelsen i Jämtlands län anfört kan det även antagas, att fonden, om förhållandena å trävarumarknaden fortfarande under någon tid förbliva gynnsamma, kan komma att rätt väsentligt ytterligare stiga. Vid sådant förhållande torde en utbrytning av ytterligare 650,000 kronor ur denna fond vara ett lämpligt sätt för beredande av den behöfliga ökade tillgången å de bägge andra länens lappfonder.

På grund härav och på de skäl i övrigt, som anförts av såväl renbetesdelegerade som övriga i ärendet hörda myndigheter, anser jag mig kunna biträda delegerades framställning, under förutsättning att avtalet med Norge i renbetesfrågan blir i vederbörlig ordning godkänt och alltså kommer att träda i tillämpning. Det uttagna beloppet

torde böra mellan de bägge lappfonderna fördelas på sätt delegerade föreslagit. Även i fråga om dessa belopp bör givetvis gälla den av 1914 års senare riksdag Kungl. Maj:t tillagda befogenhet att i mån av behov överflytta en del av den ena fondens kapitalbelopp till den andra fonden.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att ett belopp av 650,000 kronor må, räknat från den 1 januari 1919 uttagas från jämtländska renbetesfjällens skogsfond samt därav från samma tid läggas till Västerbottens lappfond 260,000 kronor och till Norrbottens lappfond 390,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga . . . till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

H. Mellström.